

HEMBYSE ARCHEOLOGIE

MARIAKERKE (GENT), Gérard
Willemotlaan 88

ONDERZOEKSRAPPORT HEMBYSE ARCHEOLOGIE

N°. 58

ONDERDEEL 3: PROGRAMMA VAN MAATREGELEN
VOORONDERZOEK ZONDER INGREEP IN DE
BODEM

Bureaustudie

De Smaele Bart & Pieters Hadewijch

2018

INHOUDSOPGAVE

1	ADMINISTRATIEVE FICHE	3
2	INLEIDING	4
2.1	Juridisch kader	4
2.2	Onderzoeksopdracht	5
3	GEMOTIVEERD ADVIES	7
3.1	Volledigheid van het uitgevoerde vooronderzoek.....	7
3.2	Impactbepaling van de geplande werken	8
3.3	De waardering van de site.....	8
3.4	Bepaling van de maatregelen	10
4	PROGRAMMA VAN MAATREGELEN.....	11
4.1	Vraagstelling en onderzoeksdoelen	11
4.2	Onderzoeksstrategie en -methode.....	11
4.3	Onderzoekstechnieken	12
4.4	Afwijkingen ten opzichte van de Code van Goede Praktijk.....	12
4.5	Randvoorwaarden.	12
5	BESLUIT	13
6	LIJST VAN GEBRUIKTE GRONDPLANNEN.....	14
7	LIJST VAN FIGUREN.....	15

1 ADMINISTRATIEVE FICHE

Projectcode Onroerend Erfgoed	2018H136
Projectgebied	Mariakerke, Gérard Willemotlaan 88
Grootte projectgebied	6162,5 vierkante meter = 0,616 ha.
Ligging	Oost-Vlaanderen, Stad Gent, Deelgemeente Mariakerke, Gérard Willemotlaan 88
Lambert 72-coördinaten (m)	(N): X: 101870,303 x Y: 196346,889 meter (Z) X: 101867,780 x Y: 196234,855 meter
Kadaster	Afdeling: 29 Sectie: A Percelen: 765A, 771/2S, 7712H
Initiatiefnemer	Zie privacyfiche
Uitvoerder	Hembyse Archeologie
Interne projectsigle Hembyse Archeologie	MAR-WIL
Type onderzoek	Archeologienota
Verantwoordelijke uitgever van het onderzoeksrapport	Hembyse Archeologie
Plaats en jaar van uitgave	Gent, 2018
Wettelijk depot	ISSN 2566-2732
Bibliografische referentie	De Smaele B. & Pieters H., 2018. <i>Archeologienota naar aanleiding van een nieuwbouwproject te Mariakerke, Gérard Willemotlaan 88</i> , Onderzoeksrapport Hembyse Archeologie 58, Gent.
Termijn van het onderzoek	7 werkdagen
Betrokken actoren en specialisten met vermelding van rol/functie	Hadewijch Pieters/erkend archeoloog/veldwerkleider Bart De Smaele/erkend archeoloog Hembyse BVBA/erkend archeoloog
Gecontacteerde regiospecialisten	Gunter Stoops, Dienst Stadsarcheologie Gent
Resultaten	20 ^e -eeuwse bewoning
Aanbeveling	Geen verder onderzoek
Bewaarplaats archief	Hembyse Archeologie
Van toepassing zijnde Onroerenderfgoeddepot	Het onderzoeksgebied valt binnen het werkingsgebied van de Zwarte Doos, Dienst Stadsarcheologie Gent
Opmerkingen	Nvt.

Niets uit deze uitgave mag worden veelelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Hembyse Archeologie.

2 INLEIDING

2.1 Juridisch kader

Op 11 augustus 2018 werd Hembyse Archeologie de opdracht verleend om het archeologisch kennispotentieel van een projectgebied langs de Gérard Willemotlaan 88 te Mariakerke-Gent te onderzoeken, dit conform het Onroerend Erfgoeddecreet van 12 juli 2013. Dit dient te gebeuren in de vorm van een archeologienota.

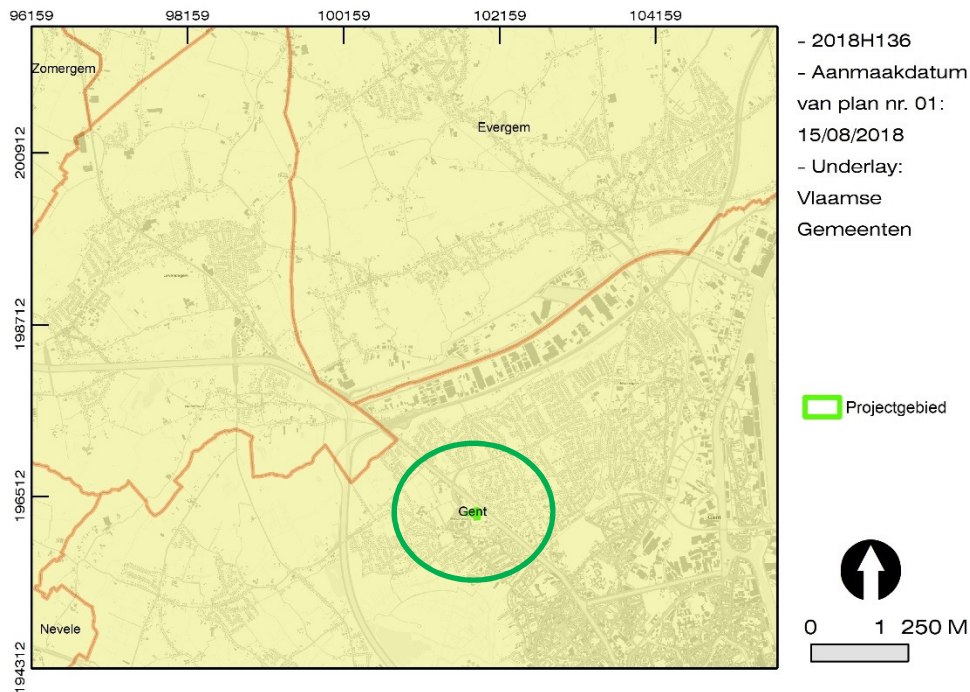
De archeologienota bestaat in zijn geheel uit drie delen:

1. Privacyfiche (niet publiek beschikbaar)
2. Het Verslag van Resultaten
3. Het Programma van Maatregelen

Voorliggend document is het derde onderdeel, namelijk het **Programma van Maatregelen**. Hierin worden de maatregelen beschreven om het kennispotentieel van het onderzoeksgebied definitief vast te stellen. Dit gebeurt op basis van de gegevens uit het Verslag van Resultaten.

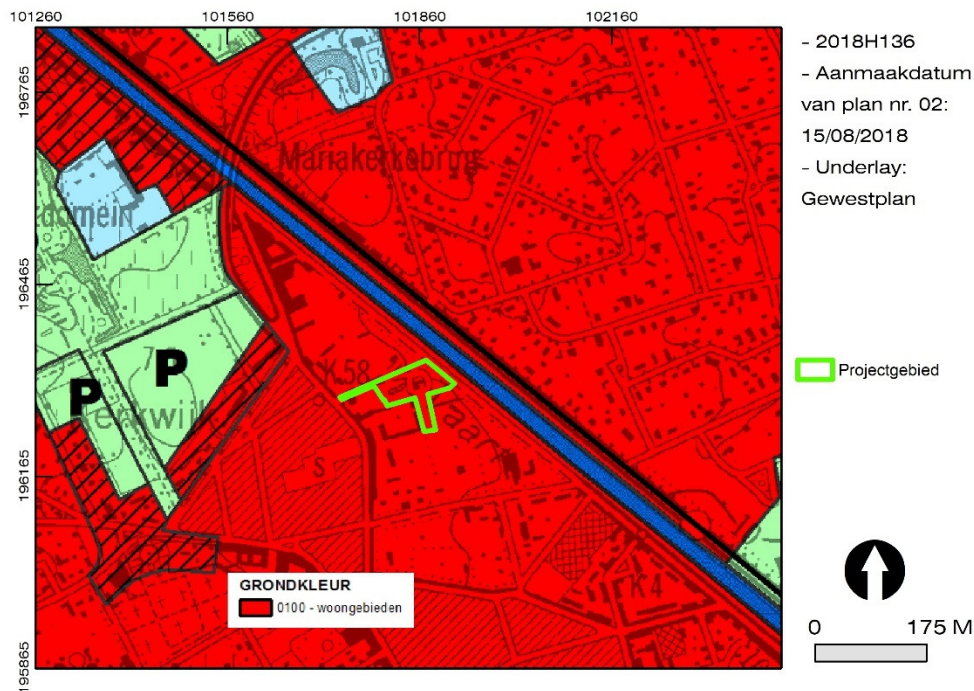
2.2 Onderzoeksopdracht

Het onderzoeksgebied waarvoor een archeologienota dient te worden opgemaakt bevindt zich in het Vlaamse Gewest, Provincie Oost-Vlaanderen, Stad Gent, deelgemeente Mariakerke, tussen de Gérard Willemotlaan nr. 88 en de Brugsesteenweg. Deze laatste is vanouds de uitvalsweg tussen Gent en Brugge en staat bij de oudere Gentenaars simpelweg bekend als “de Steenweg”.

Figuur 1. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van de Vlaamse gemeenten.

De stad Gent valt binnen het gewestplan ‘het Gentse en Kanaalzone’, dat dateert uit 1977. Het onderzoeksgebied bevindt zich volgens dat gewestplan in een woongebied (code 0100).

Figuur 2. Situering van het volledige onderzoeksgebied ten opzichte van het Gewestplan.

Concreet is getracht vast te stellen of een archeologische site binnen het projectgebied aanwezig is en wat de karakteristieken en de bewaringstoestand hiervan zijn. Tevens werd de impact van de toekomstige werken op de ondergrond en het eventueel archeologische erfgoed vastgesteld.

De resultaten van dit onderzoek laten toe een gemotiveerd advies te formuleren met betrekking tot de vervolgstategie en de methodiek hiervan. De bureaustudie kan worden gedistilleerd tot onderstaande basisonderzoeksvragen:

- *Welke aanwijzingen bieden de bestaande landschappelijke en geologische bronnen aangaande de bewaringstoestand van eventueel aanwezig archeologisch erfgoed?*
- *Welke aanwijzingen bieden de bestaande historische en archeologische bronnen over het aanwezige archeologisch erfgoed?*
- *Wat is de impact van de geplande werken op het eventueel aanwezige archeologisch erfgoed?*
- *Is verder onderzoek noodzakelijk? Zo ja, welke is de te volgen strategie?*

Deze betrachting is vervat in het Verslag van Resultaten. In onderstaand onderdeel wordt de volledigheid van dit verslag getoetst en worden de vervolgstappen (= de maatregelen) voor het onderzoeksgebied uitgelegd: er is geen verder onderzoek op de site noodzakelijk.

3 GEMOTIVEERD ADVIES

3.1 Volledigheid van het uitgevoerde vooronderzoek

Het onderzoek kadert in de aanvraag van een omgevingsvergunning voor het uitvoeren van stedenbouwkundige handelingen (slopen van een deel van de bestaande bebouwing en nieuwbouw van een vleugel van het hoofdgebouw en vier aaneengeschakelde eensgezinswoningen).

Het uitgevoerde vooronderzoek dat in het Verslag van Resultaten is verwerkt, is een vooronderzoek zonder ingreep in de bodem in de vorm van een bureaustudie. Immers, het projectgebied is immers in het verleden reeds gedeeltelijk bebouwd en vergraven, waardoor het relatief kleine gebied vrij versnipperd is.

Het bureauonderzoek zelf kon volledig worden uitgevoerd:

- het plangebied kon worden afgebakend, zowel landschappelijk als kadastraal
- reeds verstoorde zones zijn in kaart gebracht (tevens middels controleboringen !)
- de gekende ecologische en aardkundige data zijn geïnventariseerd
- de gekende archeologische en historische waarden en indicatoren van het onderzoeksgebied zijn geïnventariseerd
- het betreft een archeologienota in het kader van de aanvraag van een omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen, waarbij de geplande bodemingrepen in kaart zijn gebracht
- de vervolgstategie werd opgesteld

Het bureauonderzoek heeft, in zijn huidige vorm, de mogelijkheid geboden een historisch en archeologisch overzicht van het projectgebied te schetsen en om de gepaste maatregelen –enkel indien er aanwijzingen zijn voor bewaarde archeologische sites- voor het verdere verloop van het archeologische traject uit te tekenen.

3.2 Impactbepaling van de geplande werken

Op basis van de inzichten, verworven in de geplande werken binnen het projectgebied, kan worden gesteld dat de impact van de geplande werken bestaat uit het opwaarderen van de bestaande villa en het bouwen van vier aaneengeschakelde eensgezinswoningen. Hiervoor is gepland:

- De afbraak van een aantal bestaande gebouwen en structuren
- de uitbreiding van een bestaande villa
- de bouw van een praktijkkantoor met de nodige nutsvoorzieningen
- de bouw van verschillende gekoppelde eensgezinswoningen met de nodige nutsvoorzieningen
- het uitbreken van asfaltpaden en heraanleggen daarvan in een waterdoorlatende bouwstof
- de aanleg van gemeenschappelijk groen, twee wadi's

De geplande bodemingrepen vinden echter voor het grootste deel plaats in reeds verstoord terrein, waardoor de impact op het eventueel aanwezige archeologisch erfgoed eerder beperkt is. Gelet op deze beperkte bijkomende verstoring en het lage potentieel op archeologische kenniswinst, dienen geen maatregelen genomen te worden teneinde deze archeologische waarden vast te stellen, te registreren en waarderen, of te behoeden van vernietiging. Zie *§Programma van Maatregelen* besproken.

8

3.3 De waardering van de site

Op basis van de gegevens uit het verslag van resultaten kan worden gesteld dat:

1. Het projectgebied is gelegen op de zuidwestelijke flank van een zuidwest-noordoost gerichte zandrug, die in noordelijke richting naar de Oude Kale afloopt. Het onderzoeksgebied bevindt zich dus op een vrij gunstige situatie binnen het landschap. Dit legt de verwachting naar de aanwezigheid van archeologische sporen en structuren in theorie vrij hoog.
2. Het projectgebied bevindt zich langs de oude in- en uitvalsweg (via land) van Gent naar Brugge, de Brugsesteenweg. De handel met Brugge was van groot belang in de ontwikkeling van de stad Gent. Dit heeft ogenschijnlijk geen fysieke impact op het onderzoeksgebied gehad (het was en bleef waarschijnlijk akkerland). Een uitvalsweg (of wegtracé) heeft enkel een invloed op de verwachting naar de aanwezigheid van archeologische sporen en structuren in de periode waarin het wegtracé bestaat. In het geval van de Brugsesteenweg kan vermoed worden dat deze al sinds de Volle Middeleeuwen bestaat. De archeologische verwachting voor de Volle (en Late) Middeleeuwen situeert zich voornamelijk in het dorpscentrum van

Mariakerke en aan de sites met walgracht. Dit sluit sporen binnen het onderzoeksgebied niet uit, maar het legt de verwachting vrij laag.

3. Het projectgebied is in de vroege 17^e eeuw geprangd geraakt tussen de oude landroute naar Brugge en de nieuwe route over water, de Brugsevaart. Dit lijkt geen substantiële impact te hebben gehad op het onderzoeksgebied (zoals een aanzienlijke aanvulling van het terrein, of een vernatting, ...). Uit het historisch kaartenmateriaal kan worden afgeleid dat het gebied (de wig van land tussen de Brugsesteenweg, de Brugsevaart en de huidige Marcus Van Vaernewijckstraat) vanaf circa 1600 in gebruik was als akkerland, geen enkele keer wordt bewoning of bebouwing binnen het onderzoeksgebied gekarteerd.
4. Het projectgebied is in 1932 bebouwd met de Villa Le Bercail. Dit betekende de aanzet voor een **stelselmatige verstoring van de bodem binnen het projectgebied**, niet in het minst met de aanleg van een siervijver, mogelijk na de Tweede Wereldoorlog. Deze verstoring van de ondergrond is in de controleboringen bevestigd en wanneer alle gekende verstoringen binnen het onderzoeksgebied gekarteerd worden, blijft een relatief versnipperd beeld over. Dit legt de verwachting voor een bewaring van archeologische sporen en structuren vrij laag.
5. De geplande werken binnen het onderzoeksgebied zijn ofwel voorzien om vrij oppervlakkig de bodem te verstoren (grasdallen en herstel van bestrating), ofwel bevinden de werken zich in een overlap met reeds gekende verstoorde zones. In de zones waar de nieuwbouwwoningen worden voorzien zijn geen kelders ingepland, wat betekent dat de bodemingrepen zullen reiken tot vorstvrije en draagkrachtige grond en dus beperkt blijven tot reeds gekende verstoringen.

<i>Oostelijk deel, geen geplande werken</i>	<i>14% van het onderzoeksgebied</i>
<i>Asfaltpaden, verstoring tot 25 cm diepte</i>	<i>23% van het onderzoeksgebied</i>
<i>Gebouwen, verstoring tot minstens 50 cm diepte</i>	<i>4 % van het onderzoeksgebied</i>
<i>Gebouwen en uitgravingen, verstoring tot minstens 1 meter diepte</i>	<i>16% van het onderzoeksgebied</i>

Op een totale oppervlakte van het onderzoeksgebied is dus 57% in meer of mindere mate verstoord, waarbij minstens 16% van het gebied verstoord is tot een diepte van minstens 1 meter onder het maaiveld. De controleboringen hebben aangetoond dat **ook in delen van het onderzoeksgebied waar geen voor de hand liggende verstoring aanwezig is, de ondergrond sterk aangetast is door menselijk ingrijpen**. De

verstoringen zijn tevens zeer gespreid over het hele terrein, wat nergens zones overlaat waar archeologische sporen en structuren in enig ruimtelijke samenhang bewaard zouden kunnen zijn.

In het zuidelijke deel van het onderzoeksgebied kon worden vastgesteld dat de bodem aangetast is door de aanwezigheid van grote sparren, die daar vermoedelijk al sinds de bouw van de Villa Le Bercail aanwezig zijn. Ook in die zone is de kans op een goede bewaring van archeologische sporen en structuren zeer klein.

Er is dus over het algemeen een lage verwachting naar het aantreffen van archeologische sporen en structuren die kenniswinst kunnen opleveren.

Op basis van deze data kan dus worden gesteld dat de kans op de aanwezigheid van goed bewaarde archeologische sporen en structuren zeer laag is en beperkt blijft tot een klein oppervlak. Bijgevolg zullen eventueel aanwezige archeologische sporen niet in een ruimere archeologische context geïnterpreteerd kunnen worden waardoor het kennisvermeerderingspotentieel van de site zeer klein is.

3.4 Bepaling van de maatregelen

Binnen het projectgebied zal het bodemarchief door het afbreken van de bestaande bebouwing en het oprichten van een nieuwbouw verstoord worden, waardoor strikt gezien een behoud van het mogelijk aanwezige archeologisch erfgoed in situ niet mogelijk is. Gezien het feit echter dat het verslag van resultaten aangetoond heeft dat de kans op het aantreffen van goed bewaarde archeologische sporen zeer laag is, worden verdere maatregelen niet noodzakelijk geacht. De impact van de werken op het archeologisch kennispotentieel en dus het mogelijke verlies aan historische en archeologische kennis is verwaarloosbaar.

4 PROGRAMMA VAN MAATREGELEN

4.1 Vraagstelling en onderzoeksdoelen

Het doel van de bureaustudie was een inzicht te verkrijgen in het archeologisch potentieel van het projectgebied, alsmede de impact van de geplande werken op het archeologische erfgoed in te schatten. Aldus kan een advies gevormd worden voor de vervolgstategie op de projectlocatie.

Aan de hand van de ingezamelde data kan gesteld worden dat de archeologische verwachting met betrekking tot alle periodes laag is. Bijgevolg worden verdere maatregelen niet noodzakelijk geacht en dienen geen verdere onderzoeksvragen te worden gesteld.

4.2 Onderzoeksstrategie en -methode

De onderzoeksstrategie wordt bepaald als een traject van verschillende onderzoeksmethodes, waarbij dient te worden afgewogen of deze individuele methodes mogelijk, nuttig, schadelijk en/of noodzakelijk zijn. Onderstaande tabel geeft de mogelijke onderzoeksmethodes weer.

Soort onderzoek	Mogelijk	Nuttig	Schadelijk	Noodzakelijk	Evaluatie
Bureauonderzoek	JA	JA	NEE	JA	Is reeds uitgevoerd.
Archiefonderzoek	JA	NEE	NEE	NEE	Kan mogelijk nog historische informatie uit landboeken/ommelopers opleveren, maar dit biedt geen meerwaarde voor de archeologische verwachting van het projectgebied.
Geofysisch onderzoek	JA	NEE	NEE	NEE	Grondradar of weerstandsmeting biedt weinig mogelijkheden: grondsporen zijn in deze context moeilijk detecteerbaar, de bestaande verhardingen, bebouwing en beplanting levert een versnipperd beeld op.
Veldkartering	NEE	NEE	NEE	NEE	De site is volledig bebouwd en beplant
Landschappelijke boringen	NEE	NEE	NEE	NEE	Niet noodzakelijk, het onderzoeksgebied is volledig bebouwd en beplant en bestaat uit een groot deel antropogene bodems.
Verkennde en waarnemende archeologische boringen	NEE	NEE	NEE	NEE	Er zijn binnen het projectgebied geen bodems aanwezig waarin de bewaring van steentijdartefactsites mogelijk is. Tevens weinig effectief voor het opsporen van grondsporen.

Soort onderzoek	Mogelijk	Nuttig	Schadelijk	Noodzakelijk	Evaluatie
Proefsleuven/ proefputten	NEE	NEE	NEE	NEE	Zeer lage kans op het aantreffen van goed bewaarde archeologische sporen. Hoge logistieke kosten voor het gebrek aan kenniswinst aangezien eventueel aangetroffen sporen niet in een ruimere context geïnterpreteerd kunnen worden.
Andere	NEE	NEE	NEE	NEE	Nvt.

Op basis van deze evaluatie en de reeds uitgevoerde onderzoeken, kan gesteld worden dat geen verder onderzoek op de site noodzakelijk is.

4.3 Onderzoekstechnieken

Niet van toepassing.

4.4 Afwijkingen ten opzichte van de Code van Goede Praktijk

Alle afwijkingen ten opzichte van de Code van Goede Praktijk, de geldende wettelijke basis voor het uitvoeren van archeologisch onderzoek in Vlaanderen, moeten worden gemeld en gemotiveerd.

In het Programma van Maatregelen voor dit onderzoeksgebied worden geen afwijkingen ten opzichte van de Code van Goede Praktijk voorzien.

12

4.5 Randvoorwaarden.

Niet van toepassing.

5 BESLUIT

Naar aanleiding van de geplande werken in het onderzoeksgebied Gérard Willemotlaan 88 te Mariakerke (Gent), werd door Hembyse Archeologie onderzocht wat het archeologisch kennispotentieel van de site is en wat de te nemen maatregelen zijn om dat kennispotentieel te vrijwaren voor vernietiging.

De bureaustudie heeft aangetoond dat het onderzoeksgebied aan de Gérard Willemotlaan pas vanaf de 20e eeuw met zekerheid bewoond was. Teruggaand tot de 17e eeuw is het onderzoeksgebied steeds akkerland geweest, ingesloten tussen de Brugsesteenweg en de Brugsevaart. Ondanks het feit dat Mariakerke ten minste vanaf de Volle Middeleeuwen is bewoond, zijn er -met uitzondering van sites met walgracht- in het onderzoeksgebied en de directe omgeving geen archeologische sites gekend.

Bovendien is het onderzoeksgebied vanaf 1932 in gebruik genomen als een villa met parktuin, waarbinnen in de afgelopen decennia reeds heel wat bodemverstoringen hebben plaatsgevonden. Niet in het minst met de aanleg (en recente demping) van een siervijver hebben deze bodemverstoringen een nefaste invloed op de bewaringsomstandigheden van mogelijke archeologische sporen en structuren binnen het onderzoeksgebied gezorgd. Aangezien de geplande bouwwerken zich ook beperken tot de zones die reeds in de 20^e en 21^e eeuw sterk verstoord zijn, lijkt een prospectie met ingreep in de bodem om eventuele archeologische sporen en structuren op te sporen en te waarderen niet noodzakelijk. Op basis van de beschikbare data kan immers worden gesteld dat de kans op het aantreffen van archeologische resten die een potentieel op kenniswinst herbergen, heel erg klein is. Er wordt dan ook geen verder onderzoek geadviseerd en na het bekomen van de omgevingsvergunning voor de geplande bouwwerken is

6 LIJST VAN GEBRUIKTE GRONDPLANNEN

PLAN NR	Onderwerp	Analoog/digitaal aangemaakt
NR 01	Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van de Vlaamse Gemeenten	digitaal
NR 02	Situering van het projectgebied op het Gewestplan	digitaal

7 LIJST VAN FIGUREN

Figuur 1. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van de Vlaamse gemeenten.....	5
Figuur 2. Situering van het volledige onderzoeksgebied ten opzichte van het Gewestplan.	6

Hembyse Archeologie is een handelsnaam van Hembyse bvba.

Maatschappelijke zetel: Kastanjestraat 26, 9000 Gent

BTW: BE 0677.720.687

IBAN: BE25890214307282

BIC: VDSP BE 91

Tel. 0032 472 89 97 66

E-mail: info@hembyse.net

Website: www.hembyse.net

HEMBYSE